

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ

«Қазгидромет» РМК

Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №13 (Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)

«24» мамырға 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «23» мамыр күні 21 сағаттан «24» мамыр күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 23.05.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Сайлыбаева Л.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «24» мамырға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Күндіз өткінші жаңбыр (1-7 мм), найзағай. Солтүстік-шығыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 8-13 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 2-7 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Күндіз өткінші жаңбыр (1-6 мм), найзағай. Солтүстік-шығыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 7-12 градус жылы.
Теріскей Алатау	Күндіз өткінші жаңбыр (1-6 мм), найзағай. Солтүстік-шығыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 10-15 градус жылы.
Жетісу Алатау	Күндіз өткінші жаңбыр (1-6 мм), найзағай. Солтүстік-шығыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 8-13 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 5-10 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 15-20 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 15-20 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жауын-шашынсыз. Шығыстан, оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 5-10 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 12-17 градус жылы.
Өгем жотасы	Жауын-шашынсыз. Шығыстан, оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13, екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 18-23 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл, шаңды дауыл. Жел оңтүстік-шығыстан солтүстік-батысқа ауыспалы, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 25 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 18-23 жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-шығыстан 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 12-17 жылы.
Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-шығыстан 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, кей жердерде 4, күндіз 28-33, кей жерлерде 25 жылы.
Қазақстандық Алтай	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-шығыстан 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 4-9, кей жерлерде 12, күндіз 25-30 жылы.

2022 жылғы 23 мамырдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен үш тәулікте (21-23 мамыр) Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды. Кейбір өзендерде өткен жауын-шашын салдарынан су деңгейінің көтерілгені байқалды: Кіші Алматы өзенінде – Сарысай және Медеу бекеттерінде су деңгейінің 1 см-ге, Алматы қаласы бекеті 2 см-ге, Батарейка өзені – Просвещенец бекеті 7 см-ге, Бұтақ өзені – Бұтақ бекеті 5 см-ге, Құмбел және Терісбұтақ өзендерінің сағасында деңгейдің 1 см-ге. Қаскелен өзені – Қаскелен, Талғар өзені – Талғар қаласы бекеттерінде су деңгейлерінің 2 см-ге көтерілуі байқалды. Үлкен Алматы көлінің (көлдің солтүстік жағалауында) су деңгейінің 2 см-ге көтерілуі бақыланды. Таудағы температуралық фон төмендеп, 0-9°С аралығында сақталады.

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "23" мамырға**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 22.05	Мин. 23.05	08 сағ. 23.05	Күн. 22.05	Түн. 23.05	Орт. 22.05	08 сағ. 23.05	Орт. 22.05	Макс. 22.05	08 сағ. 23.05		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М	3017	6.0	-1.8		11.9	2.8							*
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			0.4			255	254				-1	*
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			2.0			606	606	0.35	0.45	0.26	0	*
4	К. Алматы	Шымбұлақ М	2200	7.2	0.1			20.0							*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			4.0			256	255	0.72	0.77	0.77	+1	0
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			5.0	55.0		103	101				+1	1
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			6.0			58	60				+7	1
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			4.0		38.0	191	190	1.83	2.14	1.59	+2	*
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			7.0			253	254				+5	*
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			-2.0			306	305	0.97	0.97	0.83	-1	0
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			9.0			278	278				0	*
12	Кұмбел	Устье ГБ	2150			9.0		0.0	68	68				+1	*
13	Проходная	Устье ГБ	1422			5.0			277	275	1.48	1.65	1.31	0	1
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			5.0	22.0		215	214	1.06	1.12	1.05	+1	1
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			8.0		36.0	276	276	3.80	4.17	3.80	+2	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			7.0		27.0	106	105	5.90	5.74	5.43	-2	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			6.0		17.0	205	210				+10	1
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			8.0		40.0	303	304				+2	2
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында ГБ	2500	10.5	-2.0				-127	-125				+2	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру

«24» мамырға 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Ауа температурасының салыстырмалы түрде төмен болуына байланысты биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі баяулады. Жауын-шашынның жоғары таулы аймақта қар түрінде түсуіне және ауа температурасының түсуіне байланысты маусымдық қар сызығы 2800 м биіктікке дейін төмендеді. Күндіз қысқа мерзімді жаңбыр 7 мм дейін, найзағай. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Күнгеі Алатауы	Ауа температурасының салыстырмалы түрде төмен болуына байланысты биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі баяулады. Күндіз қысқа мерзімді жаңбыр 1-ден 6 мм-ге дейін, найзағай. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Теріскей Алатау	
	Жетісу Алатауы	
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Күндіз кей жерлерде 1,0-ден 3,0 мм-ге дейін жаңбыр, найзағай, бұршақ күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисінің сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Кей жерлерде 10,0 мм-ге дейін жаңбыр, найзағай, бұршақ. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің

Шығыс Қазақстан		селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Сауыр	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисінің сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	

* Сел болжамы үшін қажетті ақпараттың шынайылығының артуына қарай кеңес берулер сел қауіптілігінің деңгейі туралы мәліметтерді қамтитын болжамдармен алмастырылады (Мысалы Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін).

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда өзін-өзі ұстау ережесін сақтау (6 Қосымша).

Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін сел қауіптілігінің деңгейі

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері</p>	<p>Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдылығының жоғары болуы және негізінен таудан шыға берісте сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілері үшін үлкен қауіп</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашын қарқындылығының олардың ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен болған кездегі жоғары мәндері</p>	<p>Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы жоғары және онда сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіп</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен</p>	<p>Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы</p>	<p>Сел пайда болу аймағындағы адамдар үшін қауіп</p>	<p>Сел қауіп бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>
	<p>Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның болмауы</p>	<p>Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ</p>	<p>Қауіптілік жоқ</p>	

Сел қауіптілігінің белгілері және сел қауіптілігі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қаупінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қаупі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.